

modokmeny kmenů Ismaélových by v současné době vyústily v trvalou a strašnou uniformitu neřesti, zločinu a chudoby, leda že by byli zvláště dobře uzpůsobeni pro život v prostředí, ve kterém jsou odsouzeni žít.

Proto musíme považovat "problémové oblasti" a více méně výstřední a výjimečné lidi, kteří v nich žijí, alespoň v určitém smyslu za část přirozeného, ne-li normálního života ve městě.

Pod pojmem "problémová oblast" si nemusíme představovat jen místo nebo společnost, která je zločinná nebo nenormální. Toto označení se spíše týká oblastí, které mají jiný mravní zákoník, protože to jsou oblasti, ve kterých bydlí lidé ovládaní nějakou vášní, zálibou nebo zájmem, který má své kořeny v přirozené povaze člověka. Může to být umění jako hudba nebo sport, například koňské dostihy. Takové oblasti by se lišily od ostatních sociálních skupin tím, že jejich zájmy jsou bezprostřednější a základnější. Z tohoto důvodu bude jejich odlišnost dána spíš mravní než intelektuální izolací.

Protože velké město dává příležitost zvláště výjimečným a abnormálním lidem, vystupují tam hromadně a veřejně všechny typy a charaktery lidí, kteří v malém městě žijí obvykle v ústraní a utlačování. Město, stručně řečeno, obnažuje dobré i špatné stránky lidské povahy. Právě proto je město vhodnou laboratoří či klinikou, kde lze pohodlně a s úspěchem studovat lidskou povahu a sociální pochody.

RŮST MĚSTA: ÚVOD DO PROJEKTU VÝZKUMU

Ernest W. Burgess

Významným jevem moderní společnosti je růst velkých měst. Nikde jinde se nesmírné změny, které strojní průmysl způsobil v našem sociálním životě, neprojevíly tak zřetelně jako ve městech. Ve Spojených státech začal přechod z venkovské k městské civilizaci sice později než v Evropě, ale pokud nebyl rychlejší a úplnější, rozhodně probíhal ve svých nejpříznačnějších formách s větší logičností.

Všechny typicky městské projevy moderního života - mrakodrap, podzemní dráha, jednotkový obchodní dům, noviny a sociální práce - jsou charakteristicky americké. Změny našeho společenského života, které v jejich ostřejším projevu nazýváme "sociálními problémy", problémy, které nás znepokojují a zarazí, jako je rozvoďovost, kriminalita a sociální neklid, nacházíme v jejich nejakutnějších formách v našich největších amerických městech. Hluboké a podvrtné síly, které způsobilý tyto změny, se měří fyzickým růstem a expanzí měst. To je význam srovnávacích tabulek Weberových, Bücherových a dalších autorů.

Tyto statistické studie, i když většinou pojednávají o účincích růstu měst, ukázaly v jasném světle určité významné charakteristiky obyvatelstva měst v porovnání s obyvatelstvem venkova. Větší procento žen než mužů ve městech než na venkově, větší procento mládeže a lidí středního věku, větší procento cizinců a větší nestejnorodost zaměstnání rostou s růstem města a podstatně mění sociální strukturu. Tyto změny ve skladbě

obyvatelstva jsou náznakem všech změn, k nimž dochází ve společenské organizaci obce, jsou ve skutečnosti součástí růstu města a ukazují na povahu procesů růstu.

Jediným aspektem růstu, který Eucher a Weber dostatečně popsali, je celkem zřejmý proces nakupení městského obyvatelstva. Téměř stejně zjevný proces, a sice expansi, prozkoumaly z jiného a velmi praktického hlediska skupiny pracovníků, kteří se zabývali výstavbou měst, výzkumem určitých městských pásem a regionálním plánováním. Ještě významnější než vzrůstající hustota městského obyvatelstva je jeho tendence překračovat hranice města, šířit se do dalších oblastí a spojovat tyto oblasti s životem městské obce. Tato práce se bude proto zabývat především expansí města a potom méně známými procesy metabolismu a mobility ve městech, které jsou úzce spjaty s expansí.

Expansie jako fyzický růst

Expansie města z hlediska jeho výstavby, z hlediska rozdělení na určitá pásma a z hlediska regionálního plánování se posuzuje téměř výhradně podle hodnot jeho fyzického růstu. Studie o dopravě se zabývaly vývojem dopravy ve vztahu k rozdělení obyvatelstva ve městě. Ankety, které provedla Bellova telefonní společnost a jiné veřejné instituce, se pokusily stanovit předex směr a rychlost růstu města, aby předešly budoucí potřeby po rozšíření služeb. V plánu města je umístění parků a hlavních tříd, rozšíření dopravních spojů a zřízení centra občanského vybavení vešmě chápáno v zájmu kontroly budoucího fyzického vývoje města.

Tuto plošnou expansi našich největších měst nyní staví před oči "Plán studie New Yorku a jeho okolí"

a vzniklé "Společnost pro plánování výstavby Chicaga", které rozšiřují oblast city na poloměr 50 mil, celkem 4 000 čtverečních mil území. Obě instituce se snaží změřit expansi, aby se mohly zabývat změnami, které doprovázejí růst města. V Anglii, kde více než polovina všeho obyvatelstva žije ve městech, která mají 100 000 obyvatel nebo více, vyjádřil C. B. Fawcett vliv expansie města na sociální organizaci takto:

"Jedním z nejdůležitějších a nejpozoruhodnějších jevů při vývoji městského obyvatelstva pokročilejších národů světa v posledních desetiletích je vznik velkého počtu rozsáhlých městských koncentrací nebo konurbací, které jsou mnohem větší a mnohem početnější než velká města kteréhokoliv předchozího věku. Tyto konurbace obvykle vznikly současnou expansí několika sousedních měst, která rostla až se nakonec navzájem spojila a utvořila jednotnou městskou oblast. Každá z těchto konurbací má doposud několik městských jader s větší hustotou obyvatelstva, z nichž většina jsou bývalá centra různých měst, ze kterých konurbace vznikla, a tato městská jádra jsou navzájem spojena oblastmi s menší hustotou obyvatelstva, které byly původně předměstím těchto měst. V těchto oblastech obvykle není kontinuální zástavba a bývá tam mnoho volných prostranství.

Velké koncentrace městského obyvatelstva jsou novým znakem rozdělení lidí na zemi. V současné době je jich třicet až čtyřicet a v každém bydlí více než milion obyvatel, kdežto pouze před sto lety byly jen dvě nebo tři, s výjimkou velkých center obyvatelstva na vodních tocích v Číně. Taková seskupení lidí jsou jevem, který má velkou geografickou a sociální důležitost; vedou ke vzniku nových problémů v organizaci života a v ži-

votní úrovni obyvatel a jejich rozmanitých činností. Jen v několika málo těchto konurbacích vzniklo sociální vědomí, které by bylo úměrné jejich velikosti, a málo- které se považují za skupiny lidí s mnoha společnými zájmy, emocemi a názory.¹⁾

V Evropě a v Americe vyjadřuje tendenci k expansi u velkých měst užívání termínu "metropolitní oblast města", která daleko přesahuje jeho politické hranice a v případě New Yorku a Chicaga dokonce i hranice státní. Za metropolitní oblast města můžeme považovat území města, které je fyzicky styčné, ale definuje se snadnou dopravou, která umožňuje obchodníkovi bydlet na předměstí Chicaga a pracovat v centru, přičemž jeho žena nakupuje v Marshall Field a chodí na opery do Auditoria.

Expansie jako proces

Expansie nebyla doposud studována nikdy jako proces, i když materiál k takovému studiu a k různým aspektům tohoto procesu najdeme v materiálech o výstavbě měst, rozdělení městských pásem a v regionálních průzkumech. Typické procesy expance města si můžeme snad nejlépe znázornit několika soustřednými kruhy, které si můžeme očíslovat tak, abychom označili jednak postupná pásma expance města a typy oblastí, diferencované procesem expance.

Připojená mapa znázorňuje ideální konstrukci tendencí kteréhokoliv malého či velkého města šířit se směrem z centrálního obchodního jádra města - na mapě "jádro" (I). Kolem městského jádra bývá normálně pře-

1) "British Conurbations in 1921", Sociological Review, XIV (April, 1922), 111 - 12 .

chodná oblast, do které zasahuje obchod a lehká výroba (II). Ve třetí oblasti (III) bydlí průmysloví dělníci, kteří unikli z oblasti slums (II), ale kteří chtějí bydlet tak, aby neměli daleko do práce. Za tímto pásmem je "obytná oblast" (IV), kde jsou komfortní obytné domy příslušníků vyšších tříd nebo okrsky individuálních rodinných domků. Ještě dále, mimo hranice města, je pásmo obyvatel dojíždějících do práce - jsou to předměstské oblasti nebo satelitní města - odkud se do obchodního centra města jede třicet až šedesát minut.

Na této mapě je jasně vidět hlavní rys šíření, to znamená tendenci každého vnitřního pásma šířit se invazí do sousedního vnějšího pásma. Toto hledisko expance můžeme nazvat "posloupností", což je proces, který byl podrobně sledován v ekologii rostlin. Jestliže tuto mapu aplikujeme na Chicago, uvidíme, že všechna čtyři pásma byla dříve zahrnuta v obvodu vnitřní oblasti, která je dnes obchodním centrem. Současné hranice pásma slums byly před několika lety oblastí, kde bydlili nezávislí zaměstnanci a mnoho tisíc obyvatel Chicaga si ještě pamatuje, že tam bydlely chicagské "nejlepší rodiny". Není snad ani nutno dodávat, že Chicago ani žádné jiné město neodpovídá přesně tomuto ideálnímu schématu. Komplikace způsobuje jezero, řeka, železnice, historické faktory a umístění průmyslu, relativní odolnost oblastí vůči invazi atd. Kromě extenze a posloupnosti patří k všeobecnému procesu expance při růstu měst antagonistické, a přece navzájem se doplňující procesy koncentrace a decentralizace. Ve městech je přirozená tendence, aby se místní i mimoměstská doprava sbíhala v obchodním centru. Očekáváme, že v centru

každého velkého města najdeme obchodní domy, úřady umístěné v mrakořepcech, stanice pouliční dráhy, velké hotely, divadla, mused a městskou radnici. Je zcela přirozené a téměř nevyhnutelné, že se zde soustřeďuje hospodářský, kulturní a politický život. Vztah centralizace k ostatním procesům života velkoměsta můžeme zhruba odhadnout na základě toho, že více než půl milionu lidí denně vstupuje do pásma chicagského centra. V poslední době vznikla ve vnějších pásmech podružná obchodní centra. Tato "satelitní centra" nepřinesla, jak se zdá, obrození sousedských vztahů, ale spíše ztmelení několika místních obcí v jediný hospodářský celek. Včerejší Chicago, aglomerace venkovských měst a kolonií přistěhovalců, prochází reorganizačním procesem a stává se centralizovanou decentralizovanou soustavou "místních obcí", které splynuly v podružná obchodní centra a jsou neviditelně ovládaný ústředním obchodním centrem. Skutečné procesy probíhající při takzvané centralizované decentralizaci se nyní sledují na rozvoji filiálék jednotkových obchodních domů, což je jen jedna ilustrace změn vzniklých na základě organizace města. 1)

Expanse, jak jsme viděli, se zabývá fyzickým růstem města a rozšiřováním technických služeb, které způsobují, že se ve městě nejen dá žít, ale že se tam dá žít pohodlně, dokonce luxusně. Některé z těchto základních potřeb života ve městě jsou možné jen v důsledku nesmírného rozvoje komunálních zařízení. Tři milióny obyvatel Chicaga jsou závislé na jediném vodovodním systému,

1) E. H. Shideler, The Retail Business Organization as an Index of Community Organization.

jediné obrovské společnosti pro zásobování plynem a na jediné elektrárně. Jako většina jiných aspektů našeho společného života ve městě je také tato hospodářská spolupráce příkladem spolupráce bez jediného náznaku nějakého smyslu pro solidaritu. Rozsáhlá veřejná zařízení jsou součástí mechanizace života ve velkých městech a mají jen malý nebo vůbec žádný význam pro sociální organizaci. Přesto však můžeme procesy expanse a zvláště rychlost expanse studovat nejen na fyzickém růstu města a rozvoji obchodu, ale také podle změn v sociální organizaci a v typech osobností. Do jaké míry odpovídá růstu města v jeho fyzických a technických aspektech přirozené, ale přiměřené znovuospořádání sociální organizace? Jaká rychlost expanse je pro město normální, to znamená jak rychlá může být expanse, aby s ní mohly úspěšně držet krok záměrné změny sociální organizace?

Sociální organizace a desorganizace jako procesy metabolismu

Na tyto otázky můžeme odpovědět nejlépe, budeme-li růst města považovat za výsledek organizace a desorganizace, analogický anabolickým a katabolickým procesům metabolismu v těle. Jakým způsobem se jednotlivec stává součástí života ve městě? Na základě jakého procesu se jednotlivec stává organickou částí své společnosti? Přirozený proces jak získat určitou kulturu, je narození. Člověk se narodí v rodině, která je již zvyklá na určité sociální prostředí - v tomto případě na moderní velkoměsto. Za přirozený přírůstek obyvatelstva, nejpříznivější pro asimilaci, můžeme považovat, je-li větší počet narození než úmrtí, ale je to normální rychlost růstu měst? Je jisté, že moderní města vyrostla a ještě stále rostou co do počtu obyvatel mno-

hem rychleji. Přirozený přírůstek obyvatelstva můžeme však použít k tomu, abychom změřili poruchy metabolismu způsobené příliš rychlým růstem, jako byly na příklad potíže, způsobené velkým přílivem černochů z jižních států do měst na severu v poválečných letech. Podobně se všechna města odchylojí co do skladby podle věku a pohlaví od standardní skladby obyvatelstva jaká je ve Švédsku, kde v posledních letech nedocházelo k zvlášť velkému vystěhovalectví ani přistěhovalectví. Také zde jsou větší odchylky, jako například velký počet mužů oproti ženám nebo naopak, nebo procento dětí či dospělých mužů nebo žen, příznakem abnormalit v sociálním metabolismu.

Normálně můžeme považovat proces desorganizace a organizace za reciproční vztah a za síly, spolupracující k utváření pohyblivé rovnováhy sociálního řádu. Pokud se desorganizace snaží o organizaci a větší účinnost, nesmíme ji považovat za patologický, ale za normální jev. Desorganizace jako předběžné stadium reorganizace postojí a chování je téměř vždy údělem těch, kdo do města přicházejí, a tento proces je často provázen ostrými duševními konflikty a pocitem osobní ztráty. Častěji však dává člověku změna prostředí dříve či později pocit emancipace a chuti k novým cílům.

Při expansi města dochází k distribuci, která prosevá, třídí a rozmisťuje jednotlivce a skupiny podle bydliště a podle povolání. Výsledná diferenciací kosmopolitního amerického velkoměsta na určité oblasti se řídí vždy stejným vzorem, přičemž dochází jen k malým zajímavým odchylkám. V centrálním obchodním okrsku nebo v sousední ulici je "hlavní stan" tuláků.¹⁾ Ve zohátřené oblasti obklopující centrální obchodní okrsek najde-

1) Nels Anderson "The Hobo", Chicago, 1923.

me vždy takzvané "sluma", které jsou sídlem chudoby, ponížení a nemocí a kde je domovem zločinnost a neřest. V tomto pásmu je také okrsek pensionů, očiatac "ztracených duší". V blízkosti je Latinská čtvrť, kde sídlí tvůrčí a odbojní duchové. Slums jsou také přeplněny koloniemi přistěhovalců - gheta, Malá Sicílie, řecká čtvrť, čínská čtvrť - zde všude se podivuhodně kombinuje dědictví starého světa s novými americkými zvyklostmi. Odtud vychází "černý pás" se svým svobodným a neuspořádaným životem. Pásmo chátrajícího bytového fondu, jehož hlavním rysem je rozklad a stagnující nebo ubývející počet obyvatelstva, je však rovněž pásmem regenerace, o čemž svědčí náboženské mise, kolonie umělců a střediska radikálních názorů, vyznačující se vesměs snahou o vybudování nového a lepšího světa.

V dalším pásmu bydlí rovněž převážně dělníci z továren a zaměstnanci z obchodů, ale jsou to školení a spořiví pracovníci. Je to druhá oblast přistěhovalců, bydlí zde obvykle druhá generace. Je to také oblast úniku ze slums, kýžený "Deutschland" pro ctižádostivé rodiny bydlicí v ghetu. "Deutschland" (doslova Německo) se totiž napůl ze závidění a napůl posměšně nazývá oblast vedle gheta, kde úspěšní sousedé napodobují životní standard německých Židů. Obyvatel této oblasti však zase hledí jako na "zaslíbenou zemi" na další oblast, kde jsou obytné hotely, luxusní činžovní domy, "satelitní centra" a bydlení v zeleni.

Diferenciací na přirozené hospodářské a kulturní skupiny dává městu tvar a charakter. Segregace totiž nabízí skupině, a tím i jednotlivcům, z nichž se skupina skládá, určité místo a roli v celkové organizaci městského života. Segregace omezuje vývoj v určitých

směrech, ale v jiných směrech jej uvolňuje. Tyto oblasti zdůrazňují určité povahové rysy, aby přitahovaly a rozvíjely určitý druh lidí, čímž se dociluje další diferenciace. Přistěhovalec ze zemědělských osad v Evropě a v Americe má zřídka kdy znalosti, které by byly velkým přínosem v našem průmyslovém či obchodním životě, nebo ve svobodných povoláních. Přesto však dochází k zajímavé volbě povolání podle národností, což lze vysvětlit spíše rasou a temperamentem nebo okolnostmi, než ekonomickým prostředím starého světa, takže máme irské policisty, řecké zmrzlináře, čínské prádelny, černošské nosiče, belgické vrátné atd.

Milión výdělečně činných osob v Chicagu uvedlo 509 různých zaměstnání a přes 1000 mužů a žen v "Who is who" uvedlo 116 různých povolání, z čehož si můžeme udělat představu o tom, jak ve městě přesná diferenciace zaměstnání "analyzuje a prosévá obyvatelstvo, odděluje a třídí různé elementy".¹⁾ Tato čísla také ukazují na složitost a komplexnost moderního průmyslového mechanismu a na složitou segregaci a izolovanost různých ekonomických skupin. S tímto hospodářským dělením pracovních sil souvisí i odpovídající dělení na společenské třídy a na skupiny podle povolání a zálib. Mezi těmito skupinami s různým pojetím života si člověk vybere společenské prostředí, které mu vyhovuje, a může se pohybovat a žít současně v několika velmi odlišných, eventuálně odporujících si světech, což je na vesnici vzhledem k malým možnostem vyloučeno. Osobní desorganizace může být způsobena neschopností sladit pravidla chování dvou divergentních skupin.

1) Weber, The Growth of Cities, str. 442.

Jestliže jevy expanse a metabolismu naznačují, že mírný stupeň desorganizace může umožňovat a umožňuje sociální organizaci, naznačují rovněž, že rychlá expanse města je doprovázena nadměrným vzrůstem nemocí, zločinností, výtržností, duševních poruch a sebevraždností, což jsou zhruba znaky sociální desorganizace. Jaké jsou však znaky příčin a nikoliv již účinky porušeného sociálního metabolismu města? Jako jedno z kritérií jsme již uvedli rozdíl mezi celkovým a přirozeným přírůstkem obyvatelstva. Význam tohoto přírůstku spočívá v tom, že se do metropolí jako je New York nebo Chicago přistěhují každým rokem desetitisíce lidí. Jejich invase do města má za následek, že se jejich přílivem naplní napřed kolonie přistěhovalců, což jsou "první přístavy", to znamená, že tisíce obyvatel přecházejí do dalšího pásma, a tak dále, až se vlna rozplyne v posledním městském pásmu. V důsledku toho se urychluje expanse, urychluje se růst průmyslu, a urychluje se také proces rozpadu oblasti slums (II). Tento vnitřní pohyb obyvatelstva je velmi důležitý pro studium. K jakému pohybu obyvatelstva dochází ve velkoměstě a jak lze tento pohyb změřit? Je ovšem snadnější pohyb obyvatelstva ve velkoměstě utřídit, než jej změřit. Existuje pohyb z jednoho bydliště do druhého, změna zaměstnání, obrát v požadavku pracovních sil, cesty do práce a z práce, cesty na rekreaci a za dobrodružstvím. Tak vzniká otázka: který aspekt pohybu obyvatelstva má význam pro studium změn v životě velkoměsta? Odpověď na tuto otázku vede přímo k důležitému rozdílu mezi pohybem a mobilitou.

Mobilita jako tep obce

Pohyb sám o sobě není ještě znamením změny nebo

růstu. Pohyb může být trvalý a neměnný, určený k ovládnutí konstantní situace. Pohyb, který by byl významný pro růst města, musí být změnou pohybu, která je reakcí na nový podnět nebo na novou situaci. Změnu pohybu tohoto druhu nazýváme mobilitou. Stereotypní pohyb je typicky vyjádřen prací. Změna pohybu nebo mobilita je typicky vyjádřena dobrodružstvím. Velkoměsto se svými neony, s přemírou novin, možnostmi zábavy, s kriminálním a neřestným podsvětím, s rizikem získat či ztratit život a majetek náhodou, loupeží nebo vraždou, se stalo doménou největších dobrodružství a nebezpečí, vzrušení a napětí.

Mobilita, jak je zřejmé, znamená změnu, nové zkušenosti, podněty. Podněty způsobují, že člověk reaguje na ty předměty ve svém okolí, které jsou výrazem jeho tužeb. Člověk jako fyzický organismus potřebuje podněty k svému růstu. Reakce na podněty je zdravá pokud je to neřízná reakce celé osobnosti. Je-li to reakce částečná, to znamená reakce, která se netýká celé osobnosti, bude tato reakce patologická nebo povede k desorganizaci. Proto samoučelné podněty, jako je například bezcílná honba za zábavou, berou na sebe povahu neřestí.

Mobilita v životě velkoměsta s velkým množstvím a intenzitou podnětů, musí rozhodně člověka zmást a demoralizovat. Podstatnou složkou mravů a osobní mravnosti je totiž stálost, stálost takového druhu, která je přirozenou součástí sociální kontroly primární skupiny. Tam, kde je největší mobilita a kde se následkem toho úplně hroutí primární sociální kontrola, jako je tomu v chátrajících pásmech moderních měst, tam vznikají oblasti se špatnými mravy, promiskuitou a neřestí.

V našich studiích velkoměst bylo zjištěno, že

oblastí s velkou mobilitou jsou také oblastmi, kde se vyskytuje zločinnost a gangy mládeže, chudoba, rozvodovost, kde muži opouštějí své ženy, kde jsou děti bez domova atd.

Tyto konkrétní situace ukazují, že mobilita je patrně nejlepším indexem stavu metabolismu určitého města. Mobilitu můžeme považovat za skutečný "tep městské obce". Stejně jako tep v lidském těle, je to proces, který odráží a ukazuje na všechny změny, k nimž dochází v obci, a můžeme jej rozložit na prvky, které lze vyjádřit číselně.

Prvky, z nichž pozůstává mobilita, můžeme rozdělit na dvě hlavní skupiny: 1. proměnlivost člověka a 2. počet a druh styků nebo podnětů v jeho okolí. Proměnlivost obyvatel velkoměsta se mění podle věku a pohlaví, podle toho, do jaké míry je člověk vázán na rodinu a na ostatní skupiny. Všechny tyto faktory lze vyjádřit číselně. Nové podněty, na které lidé reagují, můžeme změřit jakožto změnu pohybu nebo zvětšený počet styků. Statistika pohybu městského obyvatelstva může postihnout jen stereotypní pohyb, ale vzrůst pohybu, který je větší než odpovídá přírůstku obyvatelstva, měří mobilita. V roce 1860 dopravila koňská dráha v New Yorku asi 50 000 000 cestujících, v roce 1890 dopravily tramvaje (a několik málo zbylých vozů koňské dráhy) asi 500 000 000 cestujících, v roce 1921 dopravila nadzemní, podzemní a pozemní dráha, elektrické a parní dráhy celkem více než 2 500 000 000 cestujících. V Chicagu byl v roce 1890 celkový počet jízd na osobu na pozemních a nadzemních komunikacích 164 jízdy ročně, v roce 1900 215 jízd, v roce 1910 320 jízd a v roce 1921 338 jízd. Kromě toho se počet jízd na osobu na

perních a elektrických drahách mezi rokem 1916 a 1921 téměř zdvojnásobil (23 a 41 jízd), a přitom nesmíme přehlédnout vzrůstající počet automobilů. Počet aut v Illinois vzrostl například z 131 140 v roce 1915 na 833 920 v roce 1923.

Mobilitu můžeme změřit nejen na základě těchto změn pohybu, ale také podle vzrůstajícího počtu styků. Zatímco vzrůst počtu obyvatel v Chicagu v letech 1912 - 1922 byl menší než 25 procent, vzrůst počtu dopisů doručených obyvatelům Chicagu byl téměř dvojnásobný. V roce 1912 měl New York 8,8 telefonů, v roce 1922 16,9 telefonů na 100 obyvatel. Boston měl v roce 1912 10,1 telefonů, o deset let později měl 19,5 telefonů na 100 obyvatel. V těchto deseti letech vzrostl počet telefonů v Chicagu z 12,3 na 21,6 na 100 obyvatel. Vzrůstající používání telefonu je však asi významnější než vzrůstající počet telefonních přístrojů. Počet telefonních rozhovorů v Chicagu vzrostl z 606 131 928 v roce 1914 na 944 010 586 v roce 1922, tedy o 55,7 procenta, kdežto počet obyvatel vzrostl pouze o 13,4 procenta.

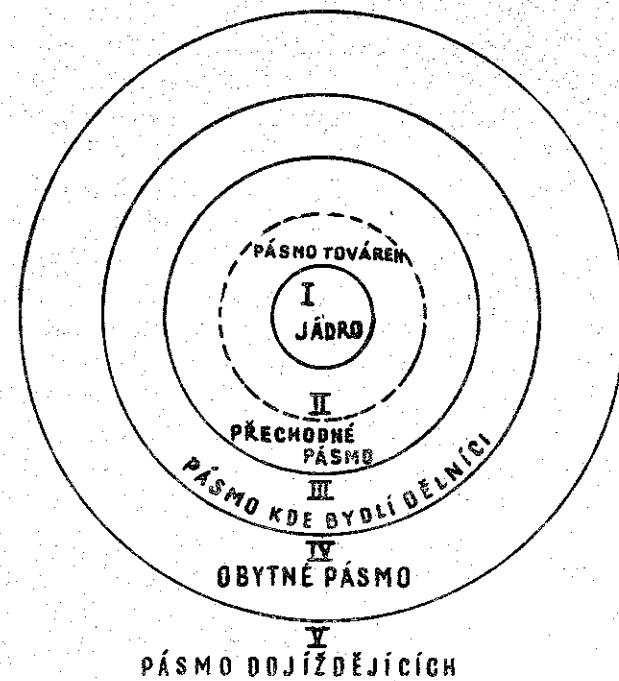
Hodnoty pozemků, na kterých se odráží pohyb obyvatelstva, jsou jedním z nejcitlivějších příznaků mobility. Nejvyšší ceny pozemků v Chicagu jsou v místě, kde je největší mobilita ve městě, na rohu State a Madison Street, v centru. Při počítání intenzity provozu se ukázalo, že kolem severozápadního rohu přejde v době hlavního provozu 31 000 lidí za hodinu, čili 210 000 mužů a žen za šestnáct a půl hodiny. Více než deset let zůstaly ceny pozemků v centru stejné, ale v téže době stouply ceny pozemků na strategických nárožích "satelitních center" dvakrát, čtyřikrát i šest-

krát, z čehož vidíme přesně změny, ke kterým došlo. Z našich průzkumů se zatím zdá, že změny v cenách pozemků, zvláště pokud jsou v souladu se změnami nájemného, jsou snad nejlepší jednoduchou mírou mobility, a tedy i všech změn, k nimž dochází v souvislosti s expanzí a s růstem velkoměsta.

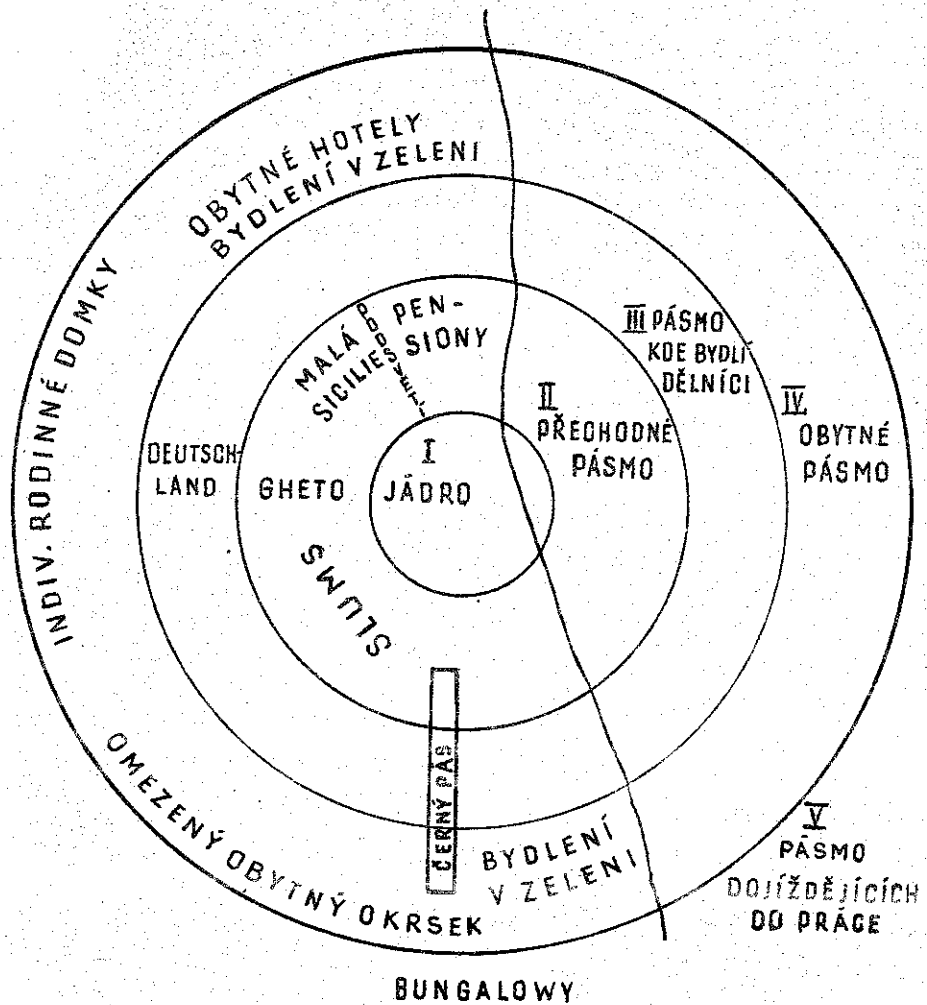
Pokusil jsem se všeobecně ukázat hlediska a metody výzkumu, jichž používá sociologické oddělení ve svých studijních růstu velkoměsta, hlavně popsat expanzi města v hodnotách extenze, posloupnosti a koncentrace; stanovit, jak expanse narušuje metabolismus, když desorganizace převládá nad organizací, a konečně definovat mobilitu a ukázat ji jako míru expanse i metabolismu, schopnou přesné kvantitativní formulace, takže ji můžeme považovat téměř doslova za tep obce. V určitém smyslu lze toto zjištění použít jako úvod ke kterémukoliv z pěti či šesti projektů výzkumu, jimiž se oddělení v současné době zabývá. Projekt, na kterém přímo pracuji, je však pokusem použít těchto metod výzkumu na průřezu města znamená položit tuto oblast pod mikroskop a studovat ji podrobněji a sledovat s větší péčí procesy, které zde byly zhruba popsány. K tomuto účelu byla vybrána západní židovská kolonie. K této skupině patří takzvané "gheto", čili oblast prvního osídlení a Lawndale, zvaný "Deutschland", čili oblast druhého osídlení. Tato oblast má pro naše studium určité výhody z hlediska expanse, metabolismu a mobility. Je příkladem tendence k radiální extenzi z obchodního centra města. Je to nyní poměrně stejnorodá kulturní skupina. Lawndale sám o sobě je oblastí přílivu a odlivu, příliv přistěhovalců stále přichází z gheta a jiná část obyvatelstva stále odchází do příjemnějších oblastí.

v obytném pásmu. V této oblasti lze také studovat, jak jsou očekávané důsledky této vysoké mobility pokud jde o osobní a sociální desorganizaci do značné míry paralyzovány účinnou organizací židovské obce.

RŮST MĚSTA

MĚSTSKÉ OBLASTI

URBANISMUS JAKO ZPŮSOB ŽIVOTA

Louis Wirth

I. Město a soudobá civilizace

Stejně jako je začátek západní civilizace dán usazováním dříve kočovných národů v oblasti Středozevního moře, tak je počátek moderní doby naší civilizace vyznačen růstem velkých měst. Nikde není lidstvo více vzdáleno organické přírodě než za životních podmínek charakteristických pro velká města. V současném světě již nemáme malé izolované skupinky lidí roztroušené po velkém území, jak Sumner¹⁾ charakterizuje primitivní společnost. Zřetelným rysem života moderního člověka je koncentrace lidí do mohutných seskupení, kolem nichž se soustřeďují menší centra a odkud vyzařují myšlenky a zvyklosti, kterým říkáme civilizace.

Stupeň urbanizace současného světa nelze plně ani přesně změřit počtem obyvatelstva žijícího ve městech. Vliv měst na společenský život lidí je větší než by se zdálo podle množství obyvatel žijících ve městech, protože město není jen ve stále větší míře bydlištěm a dílnou moderního člověka, ale je také iniciátorem a řídicím centrem hospodářského, politického a kulturního života, které vtáhlo nejvzdálenější části světa do svého okruhu a sladilo nejrůznější oblasti, národy a činnosti.

1) William Graham Sumner, Folkways (Boston, 1906), str. 12.